

kopir

OPŠTINA VRŠAC
SRPETAPIJA

08 NOV 2005			
Opis	Epj	Opis	Opis

NASTAVNO-NAUČNOM VEĆU
FILOZOFSKOG FAKULTETA U NOVOM SADU

Predmet: Izveštaj o oceni doktorske disertacije mr Svetlane Kurteš *Refleksivnost i medijalnost u engleskom i srpskom jeziku (kontrastivna studija)*

I PODACI O KOMISIJI

1. Datum i organ koji je imenovao komisiju:

Nastavno-naučno veće Filozofskog fakulteta u Novom Sadu imenovalo je komisiju na sednici održanoj 20. oktobra 2005. godine.

2. Sastav komisije:

dr Predrag Novakov, vanredni profesor za naučnu oblast Engleski jezik i lingvistika, (predmet: Engleski jezik), mentor; izabran u zvanje 30. avgusta 2004. godine, Odsek za anglistiku, Filozofski fakultet, Novi Sad

dr Radmila Đorđević, redovni profesor u penziji za naučnu oblast Engleski jezik (predmet: Engleski jezik), Odsek za anglistiku, Filološki fakultet, Beograd

dr Ivana Antičić, vanredni profesor za naučnu oblast Srpski jezik i lingvistika (predmet: Sintaksa i semantika), izabrana u zvanje oktobra 2001. godine, Odsek za srpski jezik i lingvistiku, Filozofski fakultet, Novi Sad

II PODACI O KANDIDATKINJI

1. Ime, ime jednog roditelja, prezime: Svetlana (Borivoj) Kurteš

2. Datum rođenja, opština, republika: 12.04.1965, Vršac, opština Vršac, Srbija

3. Datum odbrane, mesto i naziv magistarske teze: 17.10.1991, Filološki fakultet, Beograd, *Kontrastiranje kultura na primeru engleskog i srpskohrvatskog jezika*

4. Naučna oblast iz koje je stečeno akademsko zvanje magistra nauka: filološke nauke (lingvistika)

III NASLOV DOKTORSKE DISETACIJE

Reflexivity and Middleness in English and Serbian (A Contrastive Study)

[Refleksivnost i medijalnost u engleskom i srpskom jeziku (kontrastivna studija)]

IV PREGLED DOKTORSKE DISETACIJE

Doktorska disertacija mr Svetlane Kurteš napisana je na engleskom jeziku i obuhvata ukupno 304 strane sa sledećim poglavljima: Uvod (7-21), Teorijski okvir (22-73), Refleksivnost i medijalnost u srpskom jeziku (74-152), Refleksivnost i medijalnost u engleskom jeziku (153-229), Refleksivnost i medijalnost u srpskom i engleskom jeziku – rezultati kontrastivne analize (230-268), Zaključne napomene (269-276), nakon kojih slede Dodatak – Pojmovnik sa 22 engleska pojma i njihovim srpskim prevodnim ekvivalentima (277-280) i obimna Bibliografija (281-304). Od ilustracija, u ovoj disertaciji su prikazane mape štokavskih govora (78) i srpsko-hrvatskih dijalekata (83), mapa engleskih govornih varijeteta (158), kao i šematski prikazi odnosa srpskih i engleskih glagola prema tipičnoj refleksivnosti, odnosno medijalnosti (268-268).

V VREDNOVANJE POJEDINIH DELOVA DOKTORSKE DISERTACIJE

U Uvodu, mr Svetlana Kurteš postavlja osnove svog sinhronog istraživanja konstatujući da se ono usredsređuje na dva pojma (refleksivnost i medijalnost) u okviru kategorije glagolskog roda (*genus verbi*), a zasniva se na primerima iz dva indoevropska jezika – engleskog i srpskog. U istraživanju se metodom kontrastivne analize proučavaju sličnosti i razlike između dva pomenuta jezika, pri čemu se polazi od vrlo aktuelnog kognitivnog prototipskog određivanja dva pomenuta ključna pojma. Istraživanje se zasniva na korpusu koji se sastoji od engleskog i srpskog dela; srpski deo korpusa obuhvata oko 600 relevantnih primera odabranih tokom pretrage oko 14,000 srpskih primera (iz elektronskih i drugih izvora) koji sadrže morfemu *se*; engleski deo korpusa sastoji se engleskih prevodnih ekvivalenata odabranih srpskih primera, kao i od ilustrativnih primera iz engleskih elektronskih korpusa. Neki engleski prevodni ekvivalenti već su postojali u korpusu *Jugoslovenskog srpsko-hrvatsko - engleskog kontrastivnog projekta* (urednik R. Filipović, 1969-1985), a do nekih se došlo u saradnji sa bilingvalnim informantima.

Nakon opšteg uvoda, mr Svetlana Kurteš u prvom poglavlju jezgrovito izlaže teorijski okvir svog istraživanja. Ona prvo obrazlaže kategoriju glagolske dijateze, odnosno glagolskog roda (*genus verbi*) uz primere iz sinhronih tipoloških klasifikacija, a zatim daje kratak dijahroni prikaz razvoja te kategorije u indoevropskoj porodici jezika. Nakon toga, autorka obrazlaže osnovne postavke kontrastivne analize dopunjene postavkama o prototipu i kognitivnom pristupu proučavanju refleksivnosti i medijalnosti. U vezi s tim, ona pominje da je u relevantnoj literaturi prototipska refleksivnost definisana kao situacija u kojoj pojedinac deluje na sebe, a prototipska medijalnost kao emotivna reakcija ili spontana promena stanja.

U drugom poglavlju mr Svetlana Kurteš detaljno i kompetentno razmatra refleksivnost i medijalnost u srpskom jeziku. Na početku te rasprave, ona daje prikaz relevantne literature (posebno M. Ivić 1961/1962, 1967, 1983, 2000, Stevanović 1974, Đorđević 1996), nakon kojeg obrađuje funkcionalne elemente klauze ključne za temu glagolske dijateze – tipove subjekta, bezlične rečenice, tipove objekta, kao i pojam prelaznosti. Autorka se zatim usredsređuje na analizu glagola sa morfemom *-se* konstatujući da ta morfema ima više funkcija. Naime, ako je zamenička (*sebe/se*), ta morfema označava refleksivnost, a ako je afiks realizovan kao klitika obeležava medijalnost. Kada se radi o klasifikaciji srpskih glagola sa morfemom *-se*, u disertaciji se polazi od taksonomije M. Ivić (1961/62) koja je na osnovu novije literature (Đorđević 1989, Kurteš 2003) u disertaciji dalje razrađena. Da bi u potpunosti obrazložila tu razradu, autorka pravi razliku između prelaznih glagola (koji označavaju aktivnost sa učesnikom jasno razdvojenim od subjekta, situaciju kojom se nešto stvara ili menja) i neprelaznih glagola (koji ne zahtevaju drugog učesnika osim subjekta), a zatim među prelaznim glagolima razlikuje nekoliko vrsta povratnih glagola: tipične povratne glagole, recipročne glagole i kvazi-povratne glagola (kod kojih morfema *se* nije akuzativ od *sebe*). Nakon toga, autorka navodi funkcije morfeme *se* (prototipska refleksivnost, apsolutna refleksivnost, prototipska recipročnost, neprelazna recipročnost, medijalnost kao emotivna reakcija, medijalnost kao spontana promena stanja, refleksivni pasiv, bezlične strukture, modalnost).

Treće poglavlje obrađuje refleksivnost i medijalnost u engleskom jeziku polazeći od relevantne literature (na primer, Lyons 1968, Quirk et al, 1985, Matthews 1982, Đorđević 1996, Klaiman 1991, Fagan 1992, Kemmer 1993, Levin 1993, Manney 2000). Naime, mr Svetlana Kurteš i u engleskom čini uspešan pokušaj da se jasnije

razgraniče pojmovi refleksivnost i medijalnost, kao i konstrukcije u kojima se oni javljaju. Da bi to učinila, mr Svetlana Kurteš polazi od konceptualnog nivoa i prototipskih definicija u okviru kognitivnog pristupa proučavanju jezika. Tako, na primer, ona s punim pravom napominje da su u engleskom jeziku pasiv, neprelaznost i refleksivnost tesno povezane kategorije, pri čemu medijalnost podrazumeva strukturu u kojoj subjekat neprelaznog glagola ima istu semantičku ulogu kao i objekat prelaznog glagola.

Nakon prikaza proučavanih kategorija u srpskom i engleskom jeziku, u četvrtom poglavlju prikazuju se rezultati jednosmerne kontrastivne analize, odnosno upoređivanja engleskih ekvivalenata srpskih glagola sa morfemom *se*. Kao što se i čini u kontrastivnoj analizi, glavni cilj bilo je utvrđivanje odnosa sličnosti i razlika u proučavanim jezičkim segmentima i formulisanje kontrastivnih pravila. Te sličnosti i razlike prikazane su na morfološkom, sintaksičkom i pragmatičkom/stilskom nivou.

U poslednjem poglavlju, Zaključku, autorka pregledno i jezgrovito rezimira rezultate istraživanja, posebno ukazujući na značaj tih rezultata za kontrastiranje glagolskih sistema engleskog i srpskog jezika i za primenjenu lingvistiku uopšte, a zastim ukazuje na pravce mogućih daljih istraživanja. Konačno, kao još jedan doprinos proučavanoj problematici, autorka na kraju rada prilaže i mali pojmovnik sa 22 relevantna engleska termina i njihovim srpskim ekvivalentima iz oblasti kontrastivne analize i kategorije glagolskog roda.

VI ZAKLJUČCI, ODNOSNO REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Veoma zahtevna tema koju je mr Svetlana Kurteš iscrpno obradila u svojoj doktorskoj disertaciji – *Refleksivnot i medijalnost u engleskom i srpskom jeziku (kontrastivna studija)* - zahtevala je proučavanje kategorije glagolskog roda, odnosno glagolskih oblika i konstrukcija koji čine skalu od aktiva do pasiva. Autorka se koncentrisala na dve kategorije uz te skale – na refleksivnost i medijalnost – i znalački odredila suštinske, prototipske razlike između njih. Nakon tih određenja, što je već i samo po sebi izazovan istraživački zadatak, autorka je uporedila načine izražavanja te dve kategorije u engleskom i srpskom jeziku da bi utvrdila postojeće korelacije.

Uzimajući u obzir morfološke, sintaksičke, semantičke i stilske/pragmatičke odlike, autorka je u svojim zaključcima ustanovila 41 korelaciju, od kojih su 13 sličnosti, a 28 razlike. Na osnovu tih sličnosti i razlika, formulisana su i kontrastivna pravila. Na morfološkom nivou, sličnosti postoje u slučaju kada su u oba jezika upotrebljeni prelazni glagoli ili glagoli koji mogu biti prelazni ili neprelazni, kao i kada je u srpskom jeziku postojao pasiv sa morfemom *se*, a u engleskom pasiv. Na sintaksičkom nivou, sličnosti postoje kada su u oba jezika povratne zamenice direktni ili indirektni objekti, kada je povratna zamenica predložki objekat ili predložki komplement. Na formalnom/semantičkom nivou, sličnosti postoje kada povratna zamenica označava samo refleksivnost, kada označava recipročnost, kada se koristi za naglašavanje i kada kvazi-refleksivni glagol označava medijalnost. Konačno, na stilskom/pragmatičkom nivou sličnost postoji kada se povratna zamenica izostavlja iz stilskih razloga.

Proučeni korpus pokazao je da kontrasti ili razlike postoje u sledećim slučajevima: na morfološkom nivou u broju oblika povratne zamenice (u srpskom pet, u engleskom devet oblika), u broju obeleženih gramatičkih kategorija kod povratnih zamenica (u srpskom dve, u engleskom šest); na sintaksičkom nivou kada se radi o mogućnosti izostavljanja povratne zamenice, o različitoj sintaksičkoj funkciji povratne zamenice (predložki komplement – direktni objekat, direktni objekat – predložki objekat,

indirektni objekat – predložki objekat); na formalnom/semantičkom nivou razlike postoje u slučaju kada se u srpskom jeziku javlja povratna, a u engleskom lična zamenica, zatim u slučajevima povratna zamenica - leksikalizacija, povratna zamenica – recipročna zamenica, povratna zamenica – nulti korespondent, dve povratne zamenice – jedna povratna zamenica i u nekim drugim slučajevima; na stilskom/pragmatičkom nivou razlike postoje kada se u srpskom jeziku javlja kvazi-refleksivni glagol, a u engleskom druge strukture ili leksikalizacija, zatim u kada se u srpskom jeziku povratna zamenica izostavlja zbog neformalnog govora, a u engleskom se javljaju drugi kolokvijalni izrazi, kada se u srpskom jeziku izostavlja kvazi-povratna zamenica, u engleskom se javljaju drugačije vrste elipse.

Uz ove zaključke i rezultate, posebno bi trebalo pomenuti razradu protipske refleksivnosti i medijalnosti, odnosno preciznije određivanje granica domena tih pojmova. Prototipska refleksivnost je tako određena kao situacija u kojoj pojedinac deluje na samog sebe, namerno ili na drugi način, a medijalnost kao neinicijativna emotivna reakcija ili spontana promena stanja. Kada se radi o odnosu ova dva pojma i kategorije prelaznosti, mr Svetlana Kurteš konstatuje da se refleksivnost i medijalnost nalaze između situacija koje podrazumevaju jednog učesnika i situacija koje podrazumevaju dva učesnika. Tako postavljeno i izvedeno istraživanje pokazalo je da postoji jasno semantičko jezgro koje označava prototipsku refleksivnost i prototipsku medijalnost, a da (prema očekivanju) postoje i slučajevi koji su više ili manje udaljeni od tih jezgara.

VII OCENA NAČINA PRIKAZA I TUMAČENJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Doktorska disertacija mr Svetlane Kurteš ukazuje na veliku kompetentnost autorke počevši od znalačkog izbora teme, odnosno lingvističkog problema koji je u disertaciji detaljno obrađen, preko komentarisanja relevantne literature, pa sve do uspešnog tumačenja samih rezultata istraživanja. Name, autorka je ovu lingvistički izuzetno zahtevnu temu (refleksivnost i medijalnost u engleskom i srpskom jeziku) uspela da obradi pregledno i sistematizovano, argumentovano i jezgrovito, nikada ne gubeći iz vida osnovnu nit problema: razgraničenje dva pojma (refleksivnosti i medijalnosti) u okviru glagolske dijateze. Rezultate do kojih je došla upoređujući relevantne primere iz engleskog i srpskog jezika proučavala je kompetentno, doslednom, ali i kreativnom primenom postavki kontrastivne analize, formulišući korelacije koje daju značajan doprinos kontrastiranju engleskog i srpskog jezika, kao i boljem razumevanju kategorije glagolskog roda uopšte.

VIII KONAČNA OCENA DOKTORSKE DISERTACIJE

Doktorska disertacija mr Svetlane Kurteš u potpunosti sadrži sve komponente koje su naznačene u obrazloženju teme, a u pojedinim segmentima analize i prevazilazi prvobitno postavljene okvire. Od teorijskog uvoda u kojem se kompetentno predstavlja tema i relevantna literatura, preko analize engleskog i srpskog dela korpusa, pa do tumačenja rezultata i izvođenja zaključaka, autorka dokazuje da je proučavanju pristupila temeljno i sistematski. Takav pristup istraživanju doveo je i do novih uvida u proučavane kategorije (refleksivnost i medijalnost u okviru glagolske dijateze), odnosno do njihovog daljeg prototipskog određivanja. Kada se radi o engleskom i srpskom jeziku, ova disertacija doprinosi daljoj sistematizaciji glagolskih oblika u ta dva jezika i daljem pojašnjavanju gramatičkih i pragmatičkih karakteristika tih oblika.

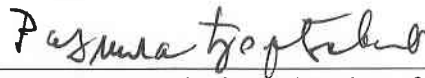
IX PREDLOG

Nakon detaljnje analize doktorske disertacije mr Svetlane Kurteš *Refleksivnost i medijalnost u engleskom i srpskom jeziku (kontrastivna studija)* komisija ima veliko zadovoljstvo da predloži da se disertacija prihvati i da se kandidatkinji odobri odbrana.

KOMISIJA

Dr Predrag Novakov, vanredni profesor
Odsek za anglistiku, Filozofski fakultet,
Novi Sad

Dr Radmila Đorđević, redovni profesor u
penziji, Odsek za anglistiku, Filološki
Fakultet, Beograd

Dr Ivana Antonić, vanredni profesor,
Odsek za srpski jezik i lingvistiku,
Filozofski fakultet, Novi Sad

Novi Sad, 01. novembar 2005.

PRILOG

Literatura koja se navodi u Izveštaju

- Dorđević, R. (1996), *Gramatika engleskog jezika*, Beograd: Čigoja štampa
- Fagan, S.M.B. (1992), *The Syntax and Semantics of Middles, A study with Reference to German*, Cambridge: Cambridge University Press
- Ivić, M. (1961/1962), «Jedan primer slovenske sintagmatike osvetljen transformacionom metodom (gramatička uloga morfeme *SE* u srpskohrvatskom jeziku)», *Južnoslovenski filolog* 25: 137-151
- Ivić, M. (1967), «Types of direct object in Serbocroatian», *To Honor Roman Jakobson, Essays on the Occasion of his Seventieth Birthday*, The Hague/Paris: Mouton, vol II
- Ivić, M. (1983), *Lingvistički ogledi*, Beograd: Prosveta
- Ivić, M. (2000), «O ispuštanju oblika *se* u srpskim replikativnim rečenicama», *Lingvistički ogledi* 3, Beograd: Prosveta
- Kemmer, S. (1993), *The Middle Voice*, Amsterdam: John Benjamins
- Klaiman, M. (1991), *Grammatical Voice*, Cambridge: Cambridge University Press
- Kurteš, S. (2003), «Genus verbi in Serbo-Croat: a reanalysis of 'se-verbs'», u: Kosta, P. et al. (eds), *Investigation into Formal Slavic Linguistics*, Frankfurt: Peter Lang
- Levin, B. (1993), *English Verb Classes and Alternations, a Preliminary Investigation*, Chicago and London: The University of Chicago Press
- Lyons, J. (1968), *Introduction to Theoretical Linguistics*, Cambridge: Cambridge University Press
- Manney, L.J. (2000), *Middle Voice in Modern Greek: Meaning and Function of an Inflectional Category*, Amsterdam: John Benjamins
- Matthews, P. H. (1982), *Syntax*, Cambridge: Cambridge University Press
- Quirk et al. (1985), *A Comprehensive Grammar of the English Language*, London: Longman
- Stevanović, M. (1974), *Savremeni srpskohrvatski jezik II*, Cetinje: Obod